

EDYTA WOLTER

Wydział Nauk Pedagogicznych

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9895-6462>

Forum Pedagogiczne
2018/2

Wpłynęło: 17.02.2018

Zatwierdzono do druku: 26.09.2018

DOI: 10.21697/fp.2018.2.26

Z badań nad problematyką chrześcijańskiego wychowania młodzieży przez sport

[Dziubiński Z. (2017). *Sport w perspektywie św. Jana Pawła II i św. Jana Bosko*. Warszawa: Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, 342 s.]

Zbigniew Dziubiński jest socjologiem, autorem wielu publikacji (książki autorskie, monografie wieloautorskie, artykuły/rozprawy, recenzje dzieł naukowych). Egzemplifikację stanowią następujące monografie autorskie: *Kultura somatyczna kleryków: studium socjologiczne* (1996), *Igrzyska na miarę XXI wieku* (2001), *Program edukacji instruktorów rekreacji ruchowej (część ogólna i specjalistyczna): koszykówka, piłka siatkowa, piłka nożna, tenis stołowy* (2006), *Kościół Rzymskokatolicki a kultura fizyczna* (2008), *Sport w perspektywie Salezjańskiej* (2014), *Sport i turystyka w Kościele Rzymskokatolickim (na przykładzie Salezjańskiej Organizacji Sportowej RP)* (2015). Można dodać, że Zbigniew Dziubiński jest zatrudniony jako pracownik naukowo-dydaktyczny na stanowisku profesora zwyczajnego w Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Od wielu lat pełni także funkcję prezesa zarządu Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej.

Recenzowana monografia składa się ze wstępu, dwóch części zawierających ogółem cztery rozdziały oraz bibliografii. Część pierwsza jest poświęcona problematyce sportu w koncepcji świętego Jana Pawła II (implikuje dwa pierwsze rozdziały). W części drugiej natomiast (składającej się z rozdziału III i IV) autor wyjaśnił problematykę sportu w ujęciu św. Jana Bosko. Recenzowane dzieło inicjuje *Przesłanie Jubileuszowe* zawarte w *Liście ks. Tadeusza Rozmusa SDB Radcy Generalnego Regionu Europa Środkowo-Północna Towarzystwa Salezjańskiego w Rzymie* (z dnia 31 maja 2017 roku) z okazji 25. rocznicy działalności Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej, która jest spadkobierczynią idei charyzmatu salezjańskiego wychowania młodzieży przez sport. Znaczenie działalności SALOS RP w tym zakresie akcentuje również zawarty w publikacji *List Aleksandra Łąckiego Dyrektora Oddziału Totalizatora Sportowego Sp. z o.o. w Łodzi* (s. 9).

Zbigniew Dziubiński we wstępie zaznaczył, że obchody związane z jubileuszem działalności Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej motywują do pogłębionej refleksji nad znaczeniem humanizmu sportowego (opartego na wartościach: prawdy, dobra, piękna, postaw pokojowego współistnienia, sprawiedliwości, przyjaźni, *fair play*), a także chrześcijańskiego wychowania młodzieży przez sport. Autor wyjaśnił, że salezjański sport cechuje holistycznie ujęta działalność wychowawcza i formacyjna, łącząca różnorodne dziedziny wychowania (wychowanie moralne, religijne, zdrowotne, intelektualne). Zbigniew Dziubiński zaakcentował znaczenie działalności naukowej i wydawniczej Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej, czego wyrazem jest m.in. recenzowana monografia, wpisująca się w teoretyczny nurt historyczno-socjologiczno-pedagogicznych analiz w zakresie chrześcijańskiego sportu wychowawczego.

W rozdziale pierwszym prof. Dziubiński zaprezentował teologiczno-filozoficzne aspekty sportu. Podkreślił, że nauczanie/pedagogia Jana Pawła II czerpie inspiracje z dziedzictwa intelektualnego Etienne Gilsona, Jacques'a Maritaina, Emanuela Mouniera, Pierre'a Teilharda de Chardina, Gabriela Marcela oraz z dorobku papieży: Piusa X, Piusa XI, św. Jana XXIII, Pawła VI. W omawianym rozdziale Zbigniew Dziubiński zaprezentował zarys biografii Karola Wojtyły/Jana Pawła II. Wymienił Jego młodzieńcze zainteresowania aktywnością sportową, sprzyjającą harmonijnemu rozwojowi psychosomatycznemu (codzienna gimnastyka, bieg, spacerowanie na łonie natury, jazda na nartach, pływanie). Wskazał na znaczenie sportu w doktrynie Kościoła rzymskokatolickiego oraz w myśli społecznej Jana Pawła II. Cytując dzieła św. Jana Pawła II, stwierdził, że człowiek jest bytem złożonym z ciała i duszy, a sport zaspokaja naturalną potrzebę ruchu, zabawy. Natomiast wysiłek sportowców powinien być rozumiany w kontekście swoistej „dynamiki służby”, uświęcenia pracy. Zbigniew Dziubiński opisał znaczenie etyki, bezinteresownego poszanowania przeciwnika sportowego, zachowania równych szans w walce sportowej. W nawiązaniu do dziedzictwa kultury europejskiej sformułował następującą konstatację: „aretologiczny dorobek starożytności i wieków średnich stanowi podstawę dla współczesnych rozważań o etycznych walorach sportu”. W tej części książki przedstawił także zarys koncepcji cnót św. Jana Pawła II, oparty na założeniach wypracowanych przez św. Tomasza z Akwinu. Stwierdził, że koncepcja etyki św. Jana Pawła II dotycząca aktywności sportowej wpisuje się w personalistyczny nurt kultury duchowej.

W rozdziale drugim analizowanego dzieła Zbigniew Dziubiński omówił problematykę sportu w służbie człowieka i całej wspólnoty ludzkiej. Stwierdził, że koncepcja sportu św. Jana Pawła II powinna być analizowana zarówno w porządku autotelicznym (gdy sport służy realizacji celów tkwiących w nim samym, w powiązaniu z radością, twórczą ekspresją osobowości), jak i instrumentalnym (np. w związku ze sławą, prestiżem, pieniędzmi). Według św. Jana Pawła II aktywność sportowa nie może rozwijać się bez zasad etycznych, powinna być dostępna dla wszystkich, którzy chcą w niej uczestniczyć.

Ponieważ sport jest zjawiskiem społecznym, ma ogromny wpływ na myślenie i zachowanie ludzi oraz promowanie „dialogu” w wymiarze społecznym, społeczno-przyrodniczym, międzynarodowym, jest ważny w procesie kształtowania społeczeństwa solidarnego i braterskiego. Sport sprzyja formowaniu postaw wrażliwości zdrowotnej, moralnej, duchowej, interpersonalnej. W tym kontekście św. Jan Paweł II zalecał wychowawcom dzieci i młodzieży, aby proces edukacji ujmować/realizować holistycznie, odpowiedzialnie, w kontekście „cywilizacji miłości, sprawiedliwości, pokojowego współistnienia”. Jan Paweł II przestrzegał przed komercjalizacją sportu, twierdził, że każdy sportowiec jest zobowiązany do dbania o godność trudu sportowego. Uświadamiał zagrożenia (dla zdrowej aktywności sportowej), jakie stanowią destrukcyjne zjawiska społeczne, takie jak: doping, przekupstwo, korupcja, przemoc. Wyjaśnił, że Kościół katolicki uznaje sport jako ważny czynnik formacji osoby ludzkiej, pozostający w służbie redukcji pauperyzacji społecznej i innych nierówności społecznych, a także jako składnik kultury. Uzasadnił znaczenie sportu i turystyki w procesie rozwijania postaw szacunku dla wartości życia, środowiska naturalnego, przyrodniczego. Jan Paweł II pisał: „chwalcie Boga w waszym ciele” (s. 108), twierdził, że sport i turystyka są darami/skarbami (również) współczesnych społeczeństw.

W części drugiej książki, pt. *Sport w perspektywie świętego Jana Bosko*, Zbigniew Dziubiński opisał system wychowawczy, który wyłonił się z wieloletniego aplikacyjnego doświadczenia pracy z młodzieżą. Podkreślił, że w cezurze (1815–1888), w której żył św. Jan Bosko, pojęcie sportu stosowane było synonimicznie, jako zabawa, rozrywka, rekreacja, gra, boisko. W tak ujętym kontekście aktywność sportowa w systemie wychowawczym św. Jana Bosko była nagrodą dla młodzieży po wykonaniu obowiązków edukacyjnych. Celem aktywności sportowej była także stymulacja prawidłowego rozwoju psychicznego i somatycznego (zdrowotnego) młodzieży.

W rozdziale trzecim autor zaprezentował zarys biografii św. Jana Bosko, opisał Jego życie rodzinne, warunki wieloletniej pracy, wyjaśnił koncepcję pracy z młodzieżą (system wychowawczy/system prewencyjny). Stwierdził, że w systemie wychowawczym księdza Jana Bosko bardzo ważną rolę odgrywa oratorium. Sprzyja ono bowiem lepszemu zrozumieniu systemu wychowawczego – stanowi miejsce nauki, zabawy, modlitwy i pracy młodzieży. Co ważne, w oratorium znajduje swoje miejsce młodzież uboga, trudna. Oratorium stanowi połączenie czterech podstawowych przestrzeni wychowawczych: domu (aby młodzież czuła się bezpieczne, swobodnie), szkoły (aby umożliwić młodzieży poszerzenie wiedzy, otrzymanie bezinteresownej pomocy w procesie kształcenia, rozwijania zdolności i zainteresowań), Kościoła (aby poprzez zajęcia biblijne w kołach modlitewnych umożliwić rozwój duchowości), boiska (jest miejscem aktywności sportowej, zabawy, aktywnego odpoczynku i rekreacji, już po wykonaniu obowiązków edukacyjnych i zawodowych).

Zbigniew Dziubiński wyjaśnił, że ksiądz Jan Bosko dostrzegł w aktywności sportowej wiele walorów, m.in. funkcję wychowawczą (dyscyplinowania młodzieży w procesie przygotowania do życia w społeczeństwie) realizowaną poprzez

tworzenie wartościowego/wyzwalającego klimatu wychowawczego jako metody wychowania i radosnego rozwijania naturalnej potrzeby ekspresji ruchowej młodzieży. Profesor Dziubiński przypomniał, że w 1934 roku papież Pius XI ogłosił księdza Jana Bosko świętym, patronem młodzieży.

W dalszej części omawianego rozdziału autor opisał specyfikę koncepcji sportu salezjańskiego, wyjaśnił 12 zasad pedagogii księdza Jana Bosko. Podkreślił, że ksiądz Jan Bosko nie ograniczał aktywności sportowej do rywalizacji i współzawodnictwa, lecz nadawał jej walor zabawowy, rozrywkowy, regeneracyjny, wolnoczasowy, wychowawczy – co stanowiło/stanowi w systemie prewencyjnym swoistą odpowiedź na oczekiwania młodzieży, ich naturalną potrzebę ruchu. Profesor Zbigniew Dziubiński zaprezentował także pojęcia stosowane w działalności aplikacyjnej przez księdza Jana Bosko oraz wychowawcze i prewencyjne aspekty sportu, a także jego znaczenie duszpasterskie.

W rozdziale czwartym Zbigniew Dziubiński uzasadnił znaczenie sportu w procesie duchowego wychowania dzieci i młodzieży (rozumianego jako miejsce wychowania i doświadczenia salezjańsko-eklezjalnego), nawiązując do koncepcji księdza Gino Borgogno, orędownika sportu, który dostrzegł w nim szansę/nadzieję na wychowanie młodzieży na dobrych chrześcijan i uczciwych obywateli (sport wychowawczy). Ksiądz Borgogno twierdził, że działalność sportowo-wychowawcza ma na celu przygotowanie młodzieży do kompetentnego, sprawnego życia w społeczeństwie i czynnego udziału w kulturze. Zwracał także uwagę na stwarzanie wyzwalającego klimatu wychowawczego i dobrych warunków do rozwoju sportu dziewczęcego, ze szczególnym uwzględnieniem dyscyplin dostosowanych do ich uwarunkowań somatycznych i emocjonalnych (takich jak np. lekka atletyka, piłka siatkowa, koszykówka, łyżwiarstwo, pływanie, tenis stołowy, gimnastyka artystyczna, rytmika, narciarstwo). Według księdza Borgogno, sportu wychowawczego nie można ograniczać do środowiska lokalnego; ma służyć również animacji interakcji społecznych w przestrzeni ponadlokalnej: regionalnej, krajowej, międzynarodowej, a nawet w przestrzeni globalnej.

Monografia autorska Zbigniewa Dziubińskiego zawiera liczne przypisy dokumentacyjne oraz dopowiadające i słownikowe. Wieńczy ją bogata bibliografia, w której wymieniono zarówno źródła drukowane luminarzy kultury europejskiej (w językach: polskim, włoskim, angielskim, francuskim), jak i opracowania naukowe dotyczące dorobku piśmienniczego św. Jana Pawła II oraz św. Jana Bosko, a także problematykę chrześcijańskiego wychowania młodzieży przez sport. Rekapitułując recenzenckie rozważania można stwierdzić, że omawiana publikacja z pewnością może zainteresować nauczycieli, wychowawców dzieci i młodzieży – jako wartościowe opracowanie naukowe dotyczące ważnej dziedziny wychowania przez sport. Powinna być ona znana także studentom nauk o wychowaniu, którzy w procesie kształcenia akademickiego zdobywają wiedzę, umiejętności, rozwijają swoje kompetencje społeczne w zakresie różnorodnych dziedzin wychowania, nierzadko także jako animatorzy chrześcijańskiego wychowania młodzieży przez aktywność sportową.